

Special Air Service (SAS) inzet in Nederland in de Tweede Wereldoorlog

Van Operatie Amherst hebt u waarschijnlijk wel eens gehoord of gelezen. De inzet van Franse parachutisten van het 3^e en 4^e Franse Special Air Service Regiment in Noord-Nederland. Gelijktijdig gepland door generaal Calvert waren nog twee operaties voor de SAS in Nederland.

Te weten: [Operatie Keystone](#) en [Operatie Larkswood](#).

Voor Operatie Keystone zou een deel van het 2^e Britse Regiment worden gedropt op de Veluwe. Dit plan is slechts gedeeltelijk uitgevoerd.

Operatie Larkswood hield in dat het Belgische 5^e Regiment, onder bevel van het 2^e Canadese Legerkorps, zou infiltreren in Noord-Nederland.

Hier iets meer over Operatie Keystone, een inzet die maar deels 'uit de verf kwam'.

Operatie Keystone

Onder bevel van [majoor Henry Carey Druce](#) kreeg de eenheid als taak: 'het maximaal verstoren van Duitse troepenbewegingen ten zuiden van het IJsselmeer (Zuiderzee) en zo mogelijk het veroveren van bruggen over het Apeldoorns kanaal'. Dit laatste ter ondersteuning van de Canadese troepen bij [Operatie Cannonshot](#).

Majoor Henry C. Druce is een 'hoofdstuk apart' waard. Wat meer over hem is [hier](#) te lezen. (Engels)
Daaruit het volgende met betrekking tot Operatie Keystone:

"In april 1945 kreeg hij van brigadegeneraal Mike Calvert de opdracht om vanuit Arnhem een colonne van tien jeeps noordwaarts te leiden om de Duitse linies binnen te dringen.

Druce protesteerde en zei dat de oorlog bijna voorbij was, dat de Duitse posities in dat gebied nog steeds krachtig verdedigd waren en dat het een van de meest belachelijke plannen was die hij ooit had gehoord.

'Druce,' zei Calvert, 'ben jij een gewone officier?'

"Ja generaal," antwoordde Druce.

"Nou, ik denk dat je eigenlijk zou moeten worden geëxecuteerd," riep de brigadegeneraal uit. Majoor Henry C. Druce volgde de instructies dus op.

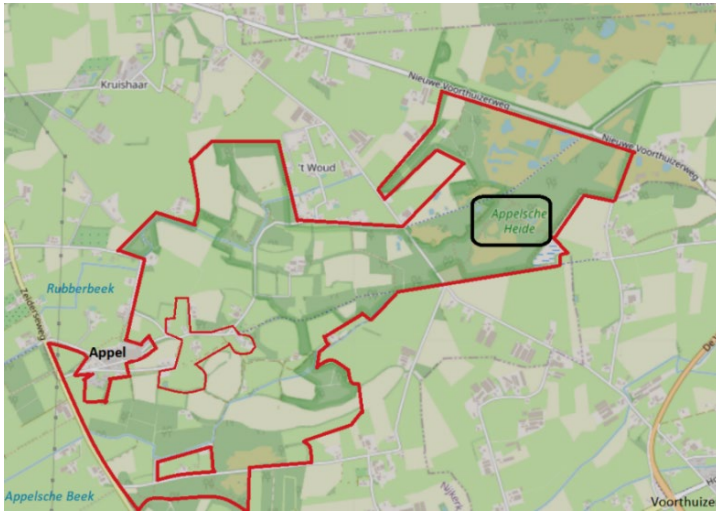
Henry C. Druce

Ergo: Op 3 april 1945 zond de BBC een raadselachtige boodschap uit:

'Luister naar het geluid van de golven.'

Deze cryptische boodschap was bedoeld als signaal voor de verzetsgroep van Jan van den Broek om zich gereed te houden voor een gedurfde dropping.

In de nacht van 3 op 4 april 1945 werd een Jedburgh team (Gambling) gedropt samen met een SAS-verkenningsteam. (zie naschrift betr. Jedburgh team)
SAS-teamleden: kapitein P.N. Stuart, verbindingsman sergeant Frank Herring-Sweet en de Nederlandse luitenant Johan de Stoppelaar Blijdenstein.

De drie verkenners hadden de taak contact op te nemen met het verzet en een drietal droppingszones (DZ's) uit te zoeken, die geschikt waren om nog meer parachutisten en jeeps af te werpen. Die konden dan ingezet worden voor de bescherming en verdediging van de bruggen, die intact moesten blijven voor een snelle geallieerde opmars

Het verzet koos voor droppingszones bij Epe, een terrein bij Uddel en een terrein aan de Hevelschutterweg in Putten.

In de nacht van 11 op 12 april 1945 wordt de Appelsche heide, codenaam 'Napier', het toneel van deze gedurfde dropping achter de Duitse linies.

Dit heideveld ligt ingeklemd tussen Voorthuizen, Nijkerk en Putten.

Er werden 17 parachutisten van de S.A.S. en 10 containers met wapens gedropt op de Appelsche hei.

Commandant van het SAS-team was captain R.J. Holland.

Ook twee Nederlanders maakten deel uit van dat team: de sergeants W.F. van Beek en A. Kuypers.

Richard J. Holland

(Op 3 mei 1945, zou sergeant Wim van Beek zwaar gewond raken tijdens een aanval op een sterke Duitse positie. Hij werd geraakt in zijn buik, bovenarm en bovenbeen. Ondanks veertien kogels in zijn lichaam overleefde hij)

Het 'ontvangstcomité' bestond uit verzetsmensen van de groep van Jan van den Broek en de verzetsgroep van Berend Veenendaal ('Groep Beer') uit Appel, een buurtschap tussen Putten en Nijkerk.

Hoewel de radio van groep bij de landing kapot ging, werd het contact met de verzetsgroepen tot stand gebracht. Latere pogingen om mannen en voertuigen te droppen waren niet succesvol.

De SAS-manschappen waren gedwongen in Gerven te blijven.

Ze sliepen in een schaapskooi van Hendrik en Trijntje Timmer op "de Veldhoef".

Zij ondernamen meerdere verkenningen en kleine sabotageacties. Door het gemis van de jeeps miste de groep vuurkracht en mobiliteit.

Alle verplaatsingen werden noodgedwongen te voet uitgevoerd.

De rapportages van deze acties, die zijn gemaakt door captain Holland, zijn hier te vinden.

<https://sites.google.com/site/operationkeystone/home/2-report-by-capt-r-j-holland-m-c>

Tijdens noodlottige acties, verloren drie SAS-agenten hun leven.

In de nacht van 14 op 15 april 1945 vond er een ernstig incident plaats in de buurt van Gagelwijk, in het buurtschap Gerven.

Tijdens de stikdonkere nacht botsten verzetsmensen van de groep van Jan van den Broek op enige SAS-agenten. In het donker zagen ze niet wie ze voor de loop hadden. Beide groepen dachten van doen te hebben met een Duitse patrouille. Er werd gericht op elkaar geschoten, waarbij de leider Jan van den Broek ernstig gewond raakte.

Toch wist hij nog met een laatste krachtinspanning een handgranaat te gooien, waardoor de Engelse soldaat John Keeble dodelijke verwondingen opliep. De zwaargewonde Van den Broek werd na een kort verblijf in een boerderij aan de Woudstee, maar op dringend advies van de opgeroepen huisarts P. T. van der Velde uit Voorthuizen op een paardenwagen afgevoerd naar het noodhospitaal 'De Schaffelaar' in Barneveld. Daar overleed Van den Broek nog diezelfde nacht.

Jan van den Broek

Het lijk van John Keeble werd de volgende dag gevonden door de jachtopziener Teus van den Brink, beter bekend als 'Teus van Gagelwijk'. Die waarschuwde de Duitse autoriteiten en Keeble werd overgebracht naar de begraafplaats aan de Engweg en daar ter aarde besteld. (Graf B.1.5)

Een ander incident vond plaats in de schaapskooi tussen de boerderijen Renselaar en Veldhuizen.

De SAS-man M. Tyson, zo luidde het verhaal, zou bij het schoonmaken in de schaapskooi per ongeluk bij het schoonmaken van zijn pistool zichzelf gedood hebben. Jaren geleden kwam er een ander verhaal naar buiten, dat werd bevestigd door twee bronnen.

Een Joodse jongen, David, die in de buurt in een kippenhok op de boerderij 'Klein Boeijen' zat ondergedoken, maar regelmatig te vinden was bij de SAS-mannen in de schaapskooi, dat hij had gevraagd het wapen even te mogen vasthouden. Bij een wel heel ongelukkige manoeuvre doodde hij per ongeluk Tyson.

Tijdens de inleidende zware beschietingen die voorafgingen aan de bevrijding van Putten, hadden de Canadezen een verkeerd coördinaat ingevoerd. Dezelfde schaapskooi werd toen het doelwit van Canadees mortiervuur. Door een granaatinslag werd de op wacht staande A. Edwards gedood. Tyson en Edwards werden later herbegraven op de erebegraafplaats Jonkerbos in Nijmegen.

Grafnummers resp.: 14.E.7 en 14.E.76

Tyson links en Edwards

Een ander onderdeel van operatie Keystone lukte wel. Een SAS-jeep-groep (10 jeeps, 32 man) onder leiding majoor Henry Druce stak samen met de Canadezen bij Westervoort/Arnhem de Rijn over. Zij rukten op door Arnhem richting Burgers Dierenpark maar verloren daarbij 2 jeeps.

De groep nam deel aan de gevechten om het vliegveld Deelen samen met de 8ste Canadian Hussars. De Canadezen maakten even 'pas op de plaats', maar de jeepgroep ging verder noordwaarts om de aansluiting met de groep van captain Holland tot stand te brengen.

Tijdens deze opmars stuitten ze op Duitsers die op terugtocht waren richting Apeldoorn. Deze groep Duitsers werd in een hinderlaag gelokt en werd in heel korte tijd vrijwel compleet geëlimineerd.

Een meereizende verslaggever meldde later dat majoor Druce gekleed was met een corduroy broek en een hoge zwarte hoed op had gehad. Hij meldde ook dat de snelheid waarmee een hinderlaag voor de Duitsers was opgezet en de felheid waarmee het korte gevecht was gevoerd nog nooit eerder door hem was waargenomen.

Uiteindelijk sloot de groep Bruce op 18 april 1945 aan bij de groep van Holland. Verder naar het noorden doorstoten werd afgeblazen. Het gevaar in eigen artillerievuur terecht te komen werd te groot.

Majoor Bruce reed met zijn mannen en een aantal verzetsmensen nog door tot de weg Nijkerk-Ermelo. Zij ondervonden, noch ondernamen, verdere acties.

Op 19 april namen ze contact op de Canadese leiding, deze troepen waren inmiddels tot Barneveld opgerukt. Besloten werd dat de SAS groep terug zou gaan naar Nijmegen.

In Nijmegen kwamen de SAS-mannen [majoor Hibbert](#) en zijn groep weer tegen. (de globale levensloop van majoor Hibbert is het lezen waard, open de link)

T. Hibbert MB MC

Samenvattend kan gesteld worden dat Operatie Keystone deels geslaagd was. De Duitse troepen waren verliezen toegebracht, er was voor enige 'onrust' gezorgd. Echter:

De groep Holland was weinig slagvaardig en had gebrek aan mobiliteit door het gemis van de jeeps.

Verder opereerden de SAS mannen vlak voor de oprukkende troepen, terwijl hun inzet juist was bedoeld voor ver penetrerende verkenningen en acties ver achter de vijandelijke linies.

Herman Sligman

Bronnen:

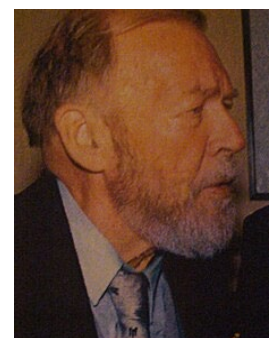
Verhalen Putten; Airborne Assault ParaData; Historia; Liberationroute.com; Wikipedia; Wikimedia Commons

Naschrift:

Jedburgh team Gambling]

Geland nabij Appel op 3 april 1945

- Majoor A.H. Clutton (Brits)
- Kapitein [Maarten Knottenbelt](#) (Nederlands)
- Sergeant Jim Menzies (Brits)

M. Knottenbelt
RMWO4

In de nacht van 3 op 4 april 1945 werd het Jedburgh team Gambling dat bestond uit Knottenbelt en de Britse major Arthur Henry Clutton en sergeant Jim Menzies per parachute bij Appel ten noorden van Barneveld samen met een SAS-verkenningsteam dat bestond uit de Britse captain P.N. Stuart en verbindingsman sergeant Frank Herring-Sweet, en de Nederlandse luitenant Johan de Stoppelaar Blijdenstein gedropt ter ondersteuning van de geallieerde troepen. Knottenbelt trad op als commandant van een groep ongeoefende manschappen der Binnenlandse Strijdkrachten en liet daarmee tot tweemaal toe de Duitsers in een hinderlaag lopen en bracht hen zware verliezen toe. Daarmee hij het Canadese troepen mogelijk maakte om op 20 april 1945 het Apeldoorns Kanaal nabij Oene over te steken.

Meer lezen over de Jedburgh operaties?

https://nl.wikipedia.org/wiki/Operatie_Jedburgh

Nog een paar foto's van training Jedburgh teams.

